

VILNIAUS UNIVERSITETAS
GAMTOS MOKSLŲ FAKULTETAS
EKOLOGIJOS IR APLINKOTYROS CENTRAS

Irena Nedveckytė

**PASIUTLIGĖS SITUACIJA LIETUVOJE
IR VILNIAUS MIESTE**

Magistro darbas

(Ekologija)

Mokslinis vadovas
Doc. dr. L. Balčiauskas

VILNIUS 2006

Turinys

Įvadas.....	3
1. Literatūros apžvalga.....	5
2. Darbo tikslas ir uždaviniai.....	13
3. Tyrimų objektas ir metodika.....	14
4. Darbo rezultatai.....	15
4.1 Pasiutligė Lietuvoje 1994 – 2003 metais.....	15
4.2 Pasiutligė Lietuvoje 2004 – 2005 metais.....	19
4.3 Pasiutligė Vilniaus mieste 1991 – 2003 metais.....	23
4.4 Pasiutligė Vilniaus miesto seniūnijose.....	26
4.5 Beglobių kačių apskaita.....	30
5. Rezultatų aptarimas.....	34
Išvados.....	35
Literatūros sąrašas.....	36
Santrauka.....	39

Įvadas

Pasiutligė arba hidrofobija (vandens baimė), lot. *rabies* – tai ūmi infekcinė liga, kuriai būdingas centrinės nervų sistemos pažeidimas (encefalitas) ir letalinė ligos baigtis. Tai viena iš seniausiai žinomų bendrųjų ligų, kuria serga ir gyvūnai, ir žmonės.

Pasiutlige žmonės serga visuose žemynuose. Pasaulio sveikatos organizacijos duomenimis, kasmet pasaulyje miršta 2 – 2,5 tūkstančiai žmonių (be Kinijos ir Indijos), užsikrėtusių pasiutligės virusu. Daugiausiai mirčių kasmet registruojama Azijoje (800 – 900 žmonių), Amerikos žemyne 150 – 200, Europoje nuo pasiutligės kasmet miršta 40 – 50 žmonių.

Europoje galimybė žmonėms užsikrėsti pasiutligės virusu pastaraisiais metais nemažėjo, nes laukinių žvėrių pasiutligės židiniai registruojami beveik visose Europos valstybėse [29].

Pasiutligės epizootijos, kuriose infekcijos sukėlėjas cirkuliuoja naminių gyvūnų tarpe, vadinamos miesto epizootijomis.

Atsiradus didesniems miestams, susidarė ypatingai nepalankios sanitarinės sąlygos, dėl to padaugėjo valkataujančių šunų, o jų tarpe išplito pasiutligė, kas buvo žmonių pasiutligės epidemijų priežastimi.

Žmonių sergamumas pasiutlige priklauso ne tik nuo gyventojų sanitarinės kultūros, antirabinės (*rabies* – lot. pasiutligė) pagalbos organizavimo, pasiutligės išplitimo lygio gyvūnų tarpe, bet, visų pirma, nuo valkataujančių gyvūnų kiekio.

Pasiutligės ekologijoje stebimas naujas reiškinys – šunų – vilkų hibridų atsiradimas. Šiam procesui didelę įtaką turėjo vilkų kiekio sumažėjimas, o trūkstamas vilkų vietas užėmė valkataujantys šunys. Šunų – vilkų hibridai gyvena gamtoje kartu su grynakraujais vilkais. Kaip vilkai medžiodami jie sudaro didžiulius būrius, o kaip šunys – jie sugeba savo auką sekti dideliais nuotoliais. Šie procesai ypatingai išplito Azijoje, Afrikoje ir Lotynų Amerikoje, ir sudaro rimtą problemą šioms šalims [38].

Žmogui didžiausią pavojų sudaro ne laukiniai žvėrys, bet naminiai, kurių jis paprastai mažiausiai saugojasi bei dažniau kontaktuoja. 1977–1983 metais Vakarų Europoje gamtiniuose židiniuose laukinių gyvūnų pasiutligė registruota 7,6 karto dažniau nei naminių gyvūnų tarpe, tačiau nuo naminių gyvūnų pasiutlige žmonės užsikrėtė 19 kartų

dažniau nei nuo laukinių gyvūnų. Nukentėjusių nuo naminių gyvūnų ir paskiepytų nuo pasiutligės žmonių skaičius 52,6 karto didesnis nei nuo laukinių gyvūnų.

Lietuvoje, kaip ir kitose šalyse, 80 proc. Visų skiepyjamų asmenų sudaro žmonės, nukentėję nuo šunų. Lietuvoje pasiutligė tebėra viena iš labiausiai paplitusių zoonozių, keliančių grėsmę žmonėms. Nors mūsų šalyje buvo atliekamos profilaktinės priemonės – laukinių ir naminių gyvūnų vakcinacijos - epidemiologinė ir epizootinė situacija ne tik išlieka nepalanki, bet ir turi tendenciją blogėti.

Lietuvoje pasiutligės viruso gamtiniu šaltiniu tebėra laukiniai žvėrys, ypač mangutai ir rudosios lapės, o į viruso cirkuliacijos procesą patenka ir naminiai gyvūnai (šunys, katės, galvijai, rečiau kiti). Šunys ir katės tampa pagrindiniais pasiutligės platintojais miestuose.

Per pastarąjį dešimtmetį labai padaugėjo šunų ir kačių. Šie gyvūnai paleidžiami be priežiūros ir apkandžioja nemažai žmonių. Per pastarąjį laikotarpį tris kartus padaugėjo apkandžiotų žmonių, taip pat tris kartus padaugėjo žmonių, vakcinuotų nuo pasiutligės.

1. Literatūros apžvalga

Pasiutligė arba hidrofobija (vandens baimė), lot. *rabies* – tai ūmi infekcinė liga, kuriai būdingas centrinės nervų sistemos pažeidimas (encefalitas) ir letalinė ligos baigtis. Ligą sukelia neurotropinis virusas, priklausantis *Lyssavirus* genties *Rhabdoviridae* šeimai. Atsiradus pirmiems ligos požymiams, ji nebepagydoma. Ligos eiga, jos inkubacinis periodas priklauso nuo to, kur įkandama. Pavojingiausios vietos yra galva, kaklas, plaštakos, ypač pirštų galai. Žmogui būdingiausias inkubacijos periodas - 12 – 60 dienų, jei įkasta į pavojingiausias vietas arba jei įkanda vilkas, šis periodas sutrumpėja iki 2 – 3 savaičių. Po to ima blogėti savijauta, skauda, patinsta ir parausta žaizda, šiek tiek pakyla temperatūra (37,2° C), ligonis darosi irzlus, nemiega, jį kankina baimė, perauganti į nuolatinį jaudinimąsi. Hidrofobija (vandens baimė) – požymis, leidžiantis neklystant diagnozuoti pasiutligę. Ligai išsisiautėjus, net vandens čiurlenimas ligoniui kelia siaubą. Atsiranda raumenų traukuliai, ypač mėginant gerti skysčius, lengvas vėjo pūstelėjimas, stipri šviesa, triukšmas sukelia traukulių priepuolį. Toliau ligonis jau nebegali ryti seilių, spjaudosi, bando bėgti, pamažu blėsta sąmonė. Jis darosi agresyvus, ima draskytis ir kandžiotis. Dieną kitą prieš mirtį suparalyžiuoja kojas. Mirtis staigi – kvėpavimo centro paralyžius [19].

Tai viena iš seniausiai žinomų bendrųjų ligų, kuria serga ir gyvūnai, ir žmonės. Gyvūnų jautrumas šiai ligai gana įvairus. Pavyzdžiui, lapės, triušiai, barsukai jautresni už šunis. Žmonės ne tokie imlūs pasiutligei.

Stuburinių gyvūnų jautrumas pasiutligės virusui

Labai jautrūs	Jautrūs	Vidutiniškai jautrūs	Mažai jautrūs
Lapės	Mangutai	Žmonės	Oposumai
Vilkai	Naminės katės	Šunys	-
Paprastoji pelė	Triušiai	Avys	-
	Šikšnosparniai	Ožkos	
	Daug graužikų rūšių	Beždžionės (išskyrus žmogbeždžiones)	
		Arkliai	
		Stambūs raguočiai	
		Žiurkėnai	
		Šėškai	
		Voverės	

Geografiniai pasiutligės variantai

A. Virusai, cirkuliuojantys gamtiniuose pasiutligės židiniuose

1. Pasiutligės virusai:

1.1 tipiškas (vilku, usūrinių šunų, šakalų, mangustų);

1.2 rudųjų lapių;

1.3 šiaurės baltųjų lapių;

1.4 skunų;

1.5 šikšnosparnių;

1.6 smulkiųjų graužikų.

2. Panašūs į pasiutligę virusai (afrikiniai Lagos bat, Mokola, Duvenhage).

3. Neklasifikuoti virusai (afrikiniai Obodhiang, kotonkan).

B. Virusai cirkuliuojantys miesto tipo židiniuose

1. Tipiniai pasiutligės virusai.

2. Afrikinis šunų pasiutligės virusai.

3. Nigerijos arklių ligos.

Pasiutligės epizootijų tipai

1. Pasiutligės epizootijos, kuriose sukėlėjas cirkuliuoja laukinių plėšriųjų gyvūnų arba šikšnosparnių populiacijose, vadinamos gamtinėmis epizootijomis.

2. Pasiutligės epizootijos, kuriose virusas savarankiškai cirkuliuoja naminių gyvūnų (šunų, kačių ir kitų) populiacijose, žmogaus dirbtinai sukurtoje aplinkoje, vadinamos miesto tipo arba antropogeninėmis epizootijomis.

3. Mišrioje – gamtinėse epizootijose virusas cirkuliuoja tarp laukinių ir naminių gyvūnų (pvz. lapė – vilkas – lapė – katė – šuo – lapė – karvė).

Gamtinio tipo epizootijose pasiutligės židiniai yra susiformavę evoliucijos keliu. Juose virusas perduodamas nuo gyvūno donoro gyvūnui recipientui be žmogaus įsikišimo.

Mišraus tipo epizootijų židiniai susiformavo, atsiradus žmonių didesnėms gyvenvietėms bei miestams, kai juose susikoncentravo didelis kiekis šunų, o laikui bėgant ir kačių. Šių gyvūnų dauginimuisi palankias sąlygas sudarė žmogus.

Pasiutligės formos:

1. Klasikinė forma

Pirmoji stadija pasižymi elgsenos sutrikimais – šunys pasidaro kaprizingi, nedraugiški, nelinkę bendruti, neramūs, ieško kur pasislėpti, be tikslo loja ir kandžiojasi. Tai gali trukti nuo poros valandų iki kelių dienų. Antrosios stadijos metu padidėja gyvūno agresija, jis veržiasi lėkti, nerimsta, praranda apetitą, skalija, ryja įvairius daiktus, padidėja seilėtekis, sutrinka koordinacija, gali ištikti epilepsijos priepuoliai. Tai trunka 1 – 4 dienas. Paskutinioji stadija – paralyžius bei depresija, kuri tęsiasi 3 – 4 dienas. Gyvūnas nieko neėda, darosi apatiškas, nusilpsta, jam gali paralyžiuoti priekines bei užpakalines galūnes. Per porą dienų gyvūnas nugaišta.

2. Rami forma

Liga tęsiasi tik 2–4 dienas. Gyvūno žvilgsnis neišraiškingas, padidėjęs seilėtekis, paralyžiuojamas žandikaulis ir kramtomieji raumenys. Jis negali ryti. Netrukus paralyžiuojamos priekinės bei užpakalinės galūnės, gyvūnas nugaišta.

3. Netipiška forma

Tai lėtinė pasiutligė. Ji trunka 3 mėnesius arba net ilgiau. Simptomai: viduriavimas arba žarnyno paralyžius, padidėjęs jautrumas, judesių sutrikimai [8].

Pasiutligės etiologija

Išskiriami du pagrindiniai pasiutligės viruso tipai:

1. Natūralus (laukinis) – labai patogeniškas žmogui ir visiems šiltakraujams gyvūnams bei paukščiams, tačiau žmogaus ir gyvūnų jautrumas virusui nevienodas. Galvos smegenų amonio rage sudaro Babešo – Negri darinius. Jis išsiskiria su seilėmis. Užkrėtus triušius, inkubacinis periodas 12 – 25 dienos.
2. Fiksuotas virusas, kurį Lui Pasteras sukūrė laboratorinėmis sąlygomis. Virusas pasižymi trumpu ir pastoviu inkubaciniu periodu (3,5 – 7 dienos), nepatogeniškas triušiu, naminiams gyvūnams ir žmogui. Nesudaro Babešo – Negri kūnelių, neišsiskiria su seilėmis [9].

Kuo pavojinga pasiutligė:

1. Liga yra nepagydoma;
2. Gyvūnas atrodantis sveikas savaitę prieš ligos pasireiškimą savo seilėse turi pasiutligės užkratą ir jau yra pavojingas aplinkiniams;
3. Susirgęs pasiutlige laukinis gyvūnas klinikinių reiškinių stadijoje dažniausiai tampa labai agresyvus. Tuo laiku jis per parą nubėga iki 60 km., pakeliui apkandžioja sutiktus gyvūnus ir žmones, platindamas užkratą;
4. Pasiutligės virusas gali lengvai prasiskverbti per labai mažus, kartais net nematomus odos sužeidimus ar per sveiką gleivinę. Neesant kąsčių žaizdų, žmonės dažnai nesikreipia medicininės pagalbos ir po inkubacinio periodo susergera [9].

Būdingiausi pasiutligės tipai:

Galvijų pasiutligė. Raguočių pasiutligei būdinga išreikšta audringa forma. Ligos metu karvė be perstojo mykia, ryja needamus daiktus, dažnai kaso buvusio įkandimo vietą. Žvilgsnis išsigandęs, teka seilės. Būdama tvarte, puldinėja sienas, nusilaužia ragus, neranda sau vietos. Dažnai gulasi, bet po kurio laiko greitai pašoka. Kitų gyvūnų vaizdas sukelia pykčio priepuolius.

Sujaudinimo stadija trunka 2 – 3 dienas. Gyvūnas dvesia 4 – 6-tą ligos parą.

Šunų pasiutligė. Užsikrėtęs gyvūnas nesuserga iš karto, - po kelių mėnesių, kartais net po metų pasireiškia ligos požymiai. Inkubacinio arba slaptojo periodo trukmė priklauso nuo žaizdos dydžio, jos nuotolio nuo galvos smegenų. Slaptojo periodo metu gyvūno išvaizda ir elgesys nepakitęs. Šie požymiai pradeda keistis prieš pat ligos pradžią. Ligos metu šuo gali elgtis ir atrodyti skirtingai, priklausomai kokia ligos forma serga. Išskiriamos dvi šunų pasiutligės formos:

- 1) aktyvioji, agresyvi;
- 2) ramioji, paralytinė.

Agresyviai pasiutligės formai būdingi trys periodai:

- a) pranašų periodas;
- b) sujaudinimo periodas;
- c) paralyžių periodas.

Pirmajame periode šuo tampa vangus, nedėmesingas, nevykdo šeimininko nurodymų. Ryški šviesa ir stiprus garsas gąsdina šunį, jis slepiasi tamsiose vietose, nebendrauja su žmonėmis. Kai kurie gyvūnai tampa ypač meilūs, stengiasi aplaižyti rankas ir veidą, ypač vaikams. Palaiptams šuns akys tampa bukos, abejingos. Kurį laiką šuo įprastai, bet neužilgo pradeda ryti neėdamus daiktus: popierių, žemes ir t. t. Pradeda temti sąmonė, užkimsta balsas. Įkandimo vietoje atsiranda skausmingumas – gyvūnas tą vietą visą laiką kandžioja, laižo.

Sujaudinimo periodu šuo stengiasi apkandžioti kitus gyvūnus, net savo jauniklius, žmones. Pririštas gyvūnas mėgina nutrūkti, pabėgti. Stebimi traukuliai, atsiranda apatinio žandikaulio paralyžiai, jis nutįsta, akys žvairuoja, vyzdžiai išsiplėtę, uodega nuleista.

Greitai pasireiškia ryklės paralyžius – šuo negali èsti ir lakti. Vystosi vandens baimė, vandens vaizdas ar garsas sukelia ryklės raumenų spazmus, šuo negali nuryti net seilių. Kartais vandens baimės reiškinių gali ir nebūti. Šias 3 – 4 dienas šuo labiausiai pavojingas.

Paralyžių periode paralyžiai apima užpakalines kojas, tiesiąją žarną ir šlapimo pūslę. Po 1 – 2 dienų paralyžiai generalizuojasi ir šuo dvesia. Liga trunka 6 – 8, kartais 9 – 10 dienų.

Pastaraisiais 15 – 18 metų Lietuvoje vis dažniau stebima ramioji, paralytinė pasiutligės forma. Sujaudinimo visiškai nėra, gyvūnas ramus, nustoja bendrauti, ieško ramios vietos, neėda, nelaka. Labai greitai vystosi viso kūno paralyžiai ir per 2 – 3 dienas šuo nudvesia [19].

Kačių pasiutligė. Kačių pasiutligė dažniausiai pasireiškia agresyvia forma. Liga prasideda staiga augančiu sujaudinimu. Šioje stadijoje, kuri paprastai trunka ne daugiau 2-jų dienų, gyvūnas miaukia apkimusiu balsu, tampa labai baikštus, visą laiką laižo įkandimo vietą. Katė neatpažįsta savo šeimininkų, neatsiliepia kviečiama, vengia žmonių, stengiasi pasislėpti ramioje ir tamsioje vietoje. Tuo laikotarpiu ji atsisako maisto, o kartais èda viską, net neėdamus daiktus. Sujaudinimas didėja. Katė užpuola, kandžioja ir drasko žmones ir kitus gyvūnus. Atsiranda apatinio žandikaulio, gerklės ir užpakalinių galūnių raumenų paralyžiai. Liga trunka 2 – 4 dienas. Paralyžiai išplinta po visą kūną ir katė dvesia.

Žmonių pasiutligė. Dažniausiai pasitaikantis inkubacinis periodas 2 – 3 mėnesiai, kartais (užsikrėtus tik paprasto kontakto būdu) – iki metų ir daugiau. Trumpiausias inkubacijos periodas stebimas esant gilioms žaizdoms galvoje, kakle, veide ir pirštuose. Ilgiausias – po paviršinių įkandimų į liemenį ir kojas. Tuo metu žmogus dažniausiai nieko nejaučia, tačiau gali būti bloga nuotaika, bendras jėgu praradimas, absoliutus abejingumas viskam. Sumažėja apetitas, sutrinka miegas. Tokia savijauta atsiranda palaipsniui ir stiprėja. Pirmomis 2 – 4 ligos dienomis ligonio kūno temperatūra pakyla 0,5 – 2 laipsniais, atsiranda galvos pagrindo ir smilkinių skausmas, pykinimas, vėmimas. Kvėpavimas tampa paviršutinis, kalba nutrūkstanti dėl įkvėpamo oro, padidėja nervingumas ir nerimas. Skundžiasi buku, pastoviai maudžiančiu skausmu įkandimo vietoje. Seniai užgijusi žaizda ištinsta, parausta, kartais iš naujo atsiveria.

Ligonis tampa vis jautresnis oro dvelksmui, triukšmui, ryškiai šviesai. Teka ašaros, burnoje kaupiasi seilės ir išteka, nes ligonis jų nuryti negali. Kas valanda jis tampa vis neramesnis, neranda sau vietos, visą laiką blaškosi, kalba be ryšio. Dažnai atsiranda artėjančios mirties baimė. Su laiku vandens vaizdas, garsas ar mintis apie vandenį bei kiti dirgikliai sukelia labai skausmingus ryklės raumenų spazmus, ligonis dūsta, mėlynuoja lyg būtų kieno smaugiamas. Sujaudinimo priepuolių metu ligoniai plėšia nuo savęs rūbus, daužosi, mušasi, kandžiojasi. Priepuoliui praėjus, ligonis sąmoningas, kritiškai vertina savo veiksmus. Dažnai miršta vieno iš tokių priepuolių metu.

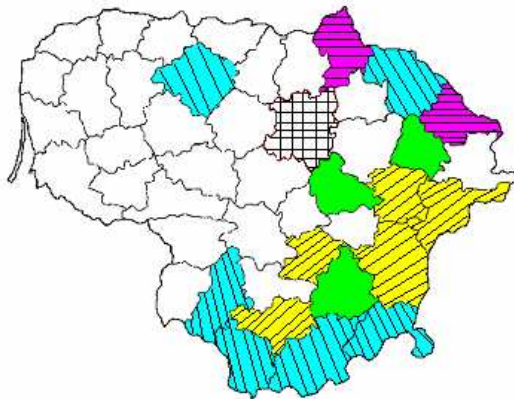
Jeigu ligonis išgyvena, trumpam dingsta visi skausminiai reiškiniai, atsiranda viltis pagyti, nors ligonis lieka abejingas. Po kelių ar keliolikos valandų žmogus paralyžuojamas ir miršta. Iki paskutinių savo gyvenimo minučių ligonis sąmoningas ir visiškai supranta padėties beviltiškumą.

Pastaraisiais metais dažnėja pasiutligės atvejų be tipišku hidrofobijos, aerofobijos, fotofobijos, akustofobijos reiškiniais.

Lietuvoje pasiutligė žinoma nuo senų laikų. 1897 metais gydytojas V. Orlovskis Vilniuje įkūrė Pastero stotį, kuri laikoma viena seniausių Europoje. Joje buvo gaminamos vakcinos, skiepijama nuo pasiutligės, atliekami moksliniai tyrimai. Pirmieji duomenys buvo prieštaringi. 1919–1921 metais Lietuvoje pasiutligė nebuvo diagnozuota, tačiau ši

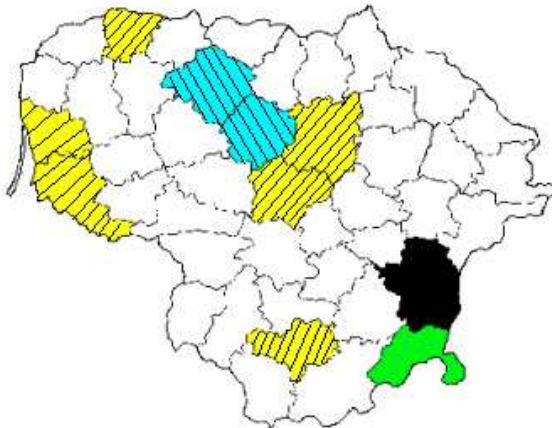
informacija abejotina, kadangi netrukus, 1922 metais, nustatyti 222 gyvuliai, užsikrėtę šia liga. 1923 metais didžiausi pasiutligės protrūkiai buvo aprašyti Kėdainių, Raseinių, Kauno ir Panevėžio apskrityse. 1924–1927 metais buvo infekuotas 261 gyvulys, 1928–1931 metais – 288. 1940–1950 metais daugiausia pasiutlige buvo infekuoti katės ir šunys, 1960–1969 metais nustatyti 1094 gyvūnų pasiutligės atvejai. Dažniau buvo infekuoti naminiai gyvuliai (68%) negu laukiniai gyvūnai (32%). 1970–1979 metais nustatyti 1333 pasiutligės atvejai, naminių ir laukinių gyvūnų infekuotumas buvo daugmaž vienodas. 1980–1989 metais aprašytas 1251 pasiutligės atvejis. Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos duomenimis, minėtu laikotarpiu dažniau buvo infekuoti naminiai gyvuliai (70%) negu laukiniai gyvūnai (30%) Dažniausiai pasiutlige serga laukiniai ir naminiai gyvūnai, tačiau pasitaiko ir žmonių susirgimų, ypač Rusijoje, Ukrainoje, kur pasiutligės virusu infekuota daugybė naminių gyvūnų (http://www.lva.lt/vetzoo/Nr_27/pdf/milius.pdf).

Žinoma, kad pasiutligė kardinaliai keičia žmogaus ir gyvūno santykius. Štai ikikarinėje Lietuvoje vilkai per 25 metus užpuolė žmones 44 kartus (1 pav.), ir dažniausiai šie užpuolimai nebuvo susiję su pasiutlige [12].

1 pav. Vilkų užpuolimų skaičius 1912–1937 metais (□ – nėra, ■ – 1, ■ – 2, ■ – 3, ■ – 4, ■ – 5 atvejai)

1990–2001 metais padėtis pasikeitė – daugiausiai tokių kontaktų vyko Vilniaus rajone (teigiama, kad ir Vilniaus mieste). Absoliuti dauguma šių atvejų yra susijusi su pasiutlige [12].

2 pav. Vilkų užpuolimų skaičius po 1990 metų (□ – nėra, ▨ – 1, ▩ – 2, ▭ – 3, ■ – 9 atvejai)

Kovos su pasiutlige priemonės:

1. Laukinių plėšriųjų gyvūnų skaičiaus mažinimas;
2. Laukinių plėšriųjų gyvūnų vakcinacija;
3. Valkataujančių gyvūnų likvidavimas;
4. Naminių gyvūnų vakcinacija;
5. Tinkama naminių gyvūnų priežiūra;
6. Nukentėjusių žmonių vakcinacija [26].

2. Darbo tikslas ir uždaviniai

Darbo tikslas – įvertinti pasiutligės situaciją Lietuvoje ir Vilniaus mieste

Uždaviniai:

1. surinkti literatūrinius duomenis apie pasiutligę;
2. surinkti ir susisteminti skelbtus ir neskelbtus duomenis apie pasiutligės atvejų skaičių ir pasiskirstymą Lietuvoje;
3. surinkti ir susisteminti skelbtus ir neskelbtus duomenis apie pasiutligės atvejų skaičių ir pasiskirstymą Vilniaus mieste;
4. įvertinti pasiutligės paplitimą Vilniaus miesto seniūnijose;
5. įvertinti benamių kačių (vieno iš pasiutligės vektorių) gausumą Vilniaus miesto rajonuose.

3. Tyrimų objektas ir metodika

Duomenys šiam darbui buvo renkami nuo 2004 metų lapkričio mėnesio iki 2006 metų gegužės. Duomenys surinkti iš Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos (VMVT), Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos Gyvūnų sveikatingumo skyriaus (VMVTGSS), Vilniaus miesto pasiutligės profilaktikos kabineto (VMPPK), Vilniaus miesto beglobių gyvūnų karantino tarnybos (VMBGKT) bei Valstybinės visuomenės sveikatos priežiūros tarnybos prie Lietuvos respublikos sveikatos apsaugos ministerijos užkrečiamųjų ligų profilaktikos ir kontrolės centro (VVSPT). Taip pat duomenys buvo renkami naudojantis informacinėmis paieškos sistemomis.

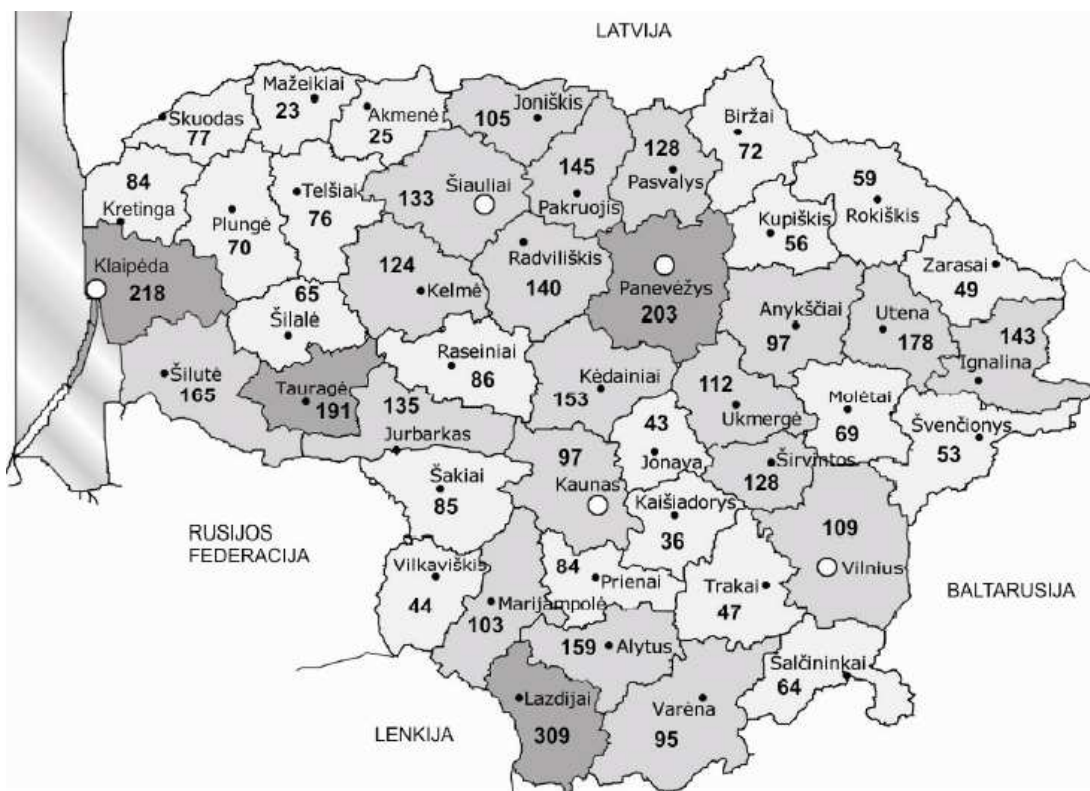
2005 metų rugpjūčio-rugsėjo mėnesiais savarankiškai buvo atliekama beglobių kačių apskaita Antakalnio, Naujosios Vilnios ir Verkių seniūnijose, bei M. K. Čiurlionio gatvėje. Apskaita buvo atliekama masinant kates valerijono lašais. Indeliai su valerijono lašais buvo statomi arčiau šiukšlių konteinerių. Tada 40 minučių buvo stebimas kačių aktyvumas. Skaičiuojamos katės atėjusios į stebėjimo vietą. Buvo vykdomi 3 pakartojimai.

Darbinė magistrinio darbo hipotezė – pasiutligės atvejų skaičius Vilniaus mieste turi ryšį su beglobių gyvūnų skaičiumi atskiruose miesto rajonuose, tuo tarpu respublikos rajonuose pasiutligės pernešėju yra laukiniai žvėrys.

4. Rezultatai

4.1 Pasiutligė Lietuvoje 1994 – 2003 metais

Gyvūnų pasiutligė paplitusi visoje šalyje, atvejų skaičius didelis, todėl situacija nepalanki. Daugiausia pasiutligės atvejų nustatyta Lazdijų (309 atv.), Klaipėdos (218 atv.), Panevėžio (203 atv.) ir Tauragės (191 atv.) rajonuose, mažiausiai – Mažeikių (23 atv.), Akmenės (25 atv.), Kaišiadorių (36 atv.), Jonavos (43 atv.), Vilkaviškio (44 atv.) ir Trakų rajonuose (47 atv.) (3 pav.)

3 pav. Naminių ir laukinių gyvūnų pasiutligės paplitimas šalies rajonuose 1994 – 2003 m. (http://www.lva.lt/vetzoo/Nr_27/pdf/milius.pdf)

Remiantis http://www.lva.lt/vetzoo/Nr_27/pdf/milius.pdf duomenimis yra nustatyta, kad 1994–2003 metais pasiutlige dažniausiai buvo infekuoti laukiniai gyvūnai, net 67,38% visų

pasiutligės atveju, tuo tarpu naminių gyvūnų infekuotumas buvo žymiai mažesnis – 32,62%. Lietuvoje pagrindinis pasiutligės viruso gamtinis šaltinis yra laukiniai žvėrys, ypač mangutai ir rudosios lapės.

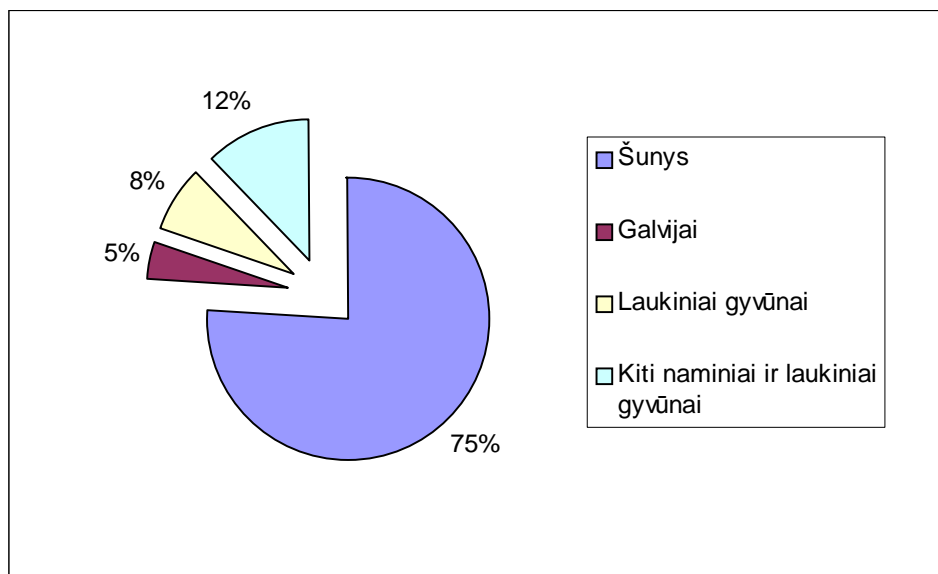
Analizuojant pavojų žmonėms užsikrėsti pasiutligės virusu nustatyta, kad per pastarąjį dešimtmetį (1994–2003 metai) Lietuvoje į medikus kasmet kreipiasi nuo 8013 iki 11797 nukentėjusiųjų nuo įvairių laukinių ar naminių gyvūnų. Dažniausiai žmonės nukenčia pavasario, vasaros ir rudens laikotarpiu (2 lentelė) [26, 27, 28, 30, 31].

2 lentelė. 1994–2003 m. nukentėję nuo naminių ir laukinių gyvūnų žmonės (pagal http://www.lva.lt/vetzoo/Nr_27/pdf/milius.pdf).

Infekcijos šaltinis	Tyrimo metai									
	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Šunys	7041	6803	7554	6999	6899	7579	8733	7684	7645	8058
Galvijai	110	173	292	453	407	298	1092	377	494	798
Laukiniai gyvūnai	262	220	274	425	465	786	1404	1158	1174	1273
Kiti naminiai ir laukiniai gyvūnai	600	718	958	989	983	1131	1571	1747	1631	1668

Galima matyti (2 lent., 4 pav.) kad daugiausiai žmonės nukenčia nuo šunų (63,8 – 80,0 %). Mažiausiai atveju, kai pasiutlige žmonės apsikrečia nuo galvijų (1,1 – 10,1 %).

4 pav. Pasiutligės virusu infekuotų naminių ir laukinių gyvūnų pasiskirstymas 1994 – 2003 m.

Šunų ir kačių pasiutligė dažniau plinta jiems kontaktuojant su laukiniais gyvūnais. Ypač didelė grėsmė užsikrėsti, kai šunys ir katės laikomi palaidi miškų rajonų sodybose. Tokiose vietose gali būti palankios sąlygos kontaktuoti su infekuotais ir sergančiais laukiniais gyvūnais. Pasiutligei plisti didelę įtaką turi valkataujantys gyvūnai, ypač šunys ir katės, nors kiekvienais metais įvairiais būdais stengiamasi jų skaičių sumažinti.

Naminių ir laukinių gyvūnų pasiutligė atskiruose regionuose paplitusi nevienodai. Daugiausia šios ligos atvejų buvo registruojama šiaurinėje, šiaurės rytinėje ir pietvakarinėje Lietuvoje (http://www.lva.lt/vetzoo/Nr_27/pdf/milius.pdf).

Lyginant Europiniu mastu, pasiutligės situacija Lietuvoje yra grėsminga. Ji viršija Europinį lygį. Visoje Europoje stebimas pasiutligės atvejų mažėjimas. Nuo 1990 m. iki 2002 m. šis skaičius beveik dvigubai sumažėjo (3 lent).

Lietuvos, Centrinės ir Rytų Europos pasiutligės infekcijos dinamika yra panaši, o pagrindinis pasiutligės rezervuaras gamtoje išlieka rudoji lapė (Vulpes vulpes). Tačiau Rytų ir Centrinėje Europoje, įskaitant ir Lietuvą, vis daugiau pasiutligės atvejų yra fiksuojama usūrinių šunų (*Nyctereutes procyonoides*) populiacijoje (<http://www.medicine.lt/straipsnis.asp?StraipsnioID=5482>).

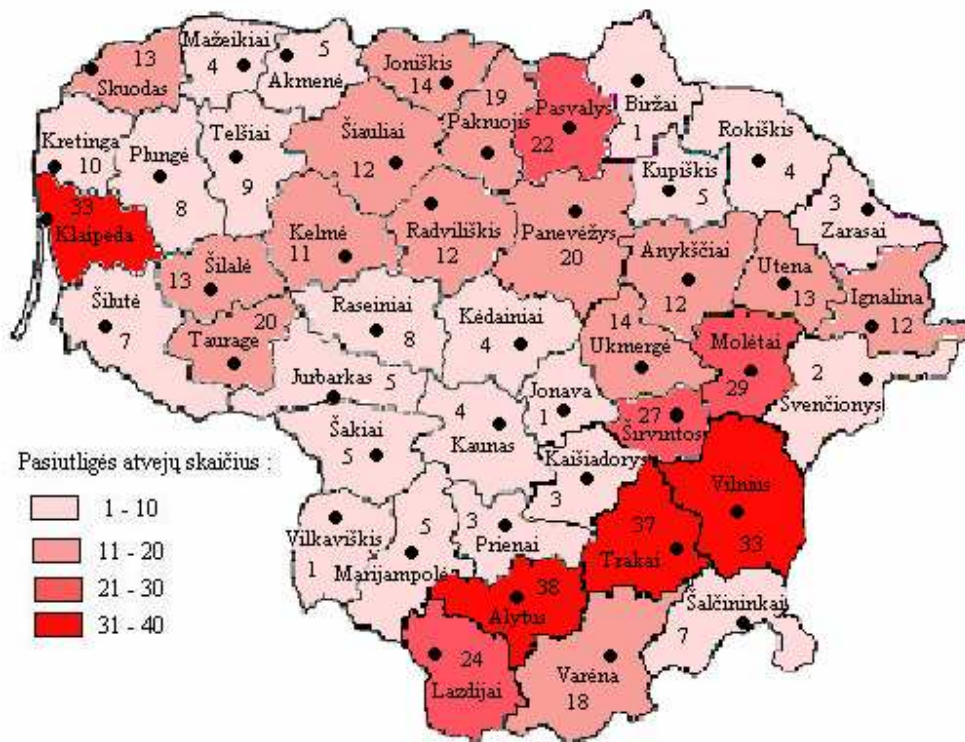
3 lent. Pasiutligės atvejų skaičius visoje Europoje 1990-2002 metų laikotarpiu (pagal <http://www.eurosurveillance.org/ew/2003/030619.asp#2>).

Metai	Bendras pasiutligės Atvejų skaičius	Naminiai gyvūnai	Laukiniai gyvūnai
1990	21 049	5503	15 484
1991	16 505	4194	12 269
1992	11 080	2705	8346
1993	9385	2381	6976
1994	8823	2160	6644
1995	8140	2274	5843
1996	8087	2677	5379
1997	5082	1626	3413
1998	6253	2313	3901
1999	6597	2317	4227
2000	8155	2276	5837
2001	10 435	3537	6847
2002	10 051	3967	6052

4.2 Pasiutligė Lietuvoje 2004 – 2005 metais

Per visus 2004 metus buvo nustatyti 553 atvejai arba 453 pasiutligės atvejais mažiau nei 2003 metais. Ligos atvejų sumažėjimą įtakojo naminių plėšrūnų profilaktinė vakcinacija, galvijų ir kitų gyvūnų vakcinacija ligos židiniuose, pastovus valkataujančių šunų, kačių ir laukinių plėšrūnų naikinimas.

Lyginant pagal atskiras teritorijas 2004 metais matyti, kad pasiutligė paplitusi nevienodai (7 pav). Daugiausiai ligos atvejų buvo Vilniaus apskrityje – 121, Alytaus – 81, Šiaulių – 73, Utenos – 70 ir Klaipėdos apskrityje – 63 atvejai. Tuo tarpu Marijampolės apskrityje registruoti tik 11, Telšių – 21, Kauno – 23 pasiutligės atvejai.

Pagal rajonus 2004 metais pasiutligės atvejų daugiausiai nustatyta : Alytaus – 38, Trakų – 37, Klaipėdos ir Vilniaus – po 33, Molėtų – 29, Širvintų – 27, Lazdijų – 24 atvejai. Mažiausiai buvo nustatyta : po 1 atvejį – Biržų, Jonavos ir Vilkaviškio rajonuose, 2 atvejai – Švenčionių, po 3 atvejus – Kaišiadorių, Prienų ir Zarasų rajonuose (5 pav). 5 pav. Naminių ir laukinių gyvūnų pasiutligės paplitimas šalies rajonuose 2004 m. [pagal 24].

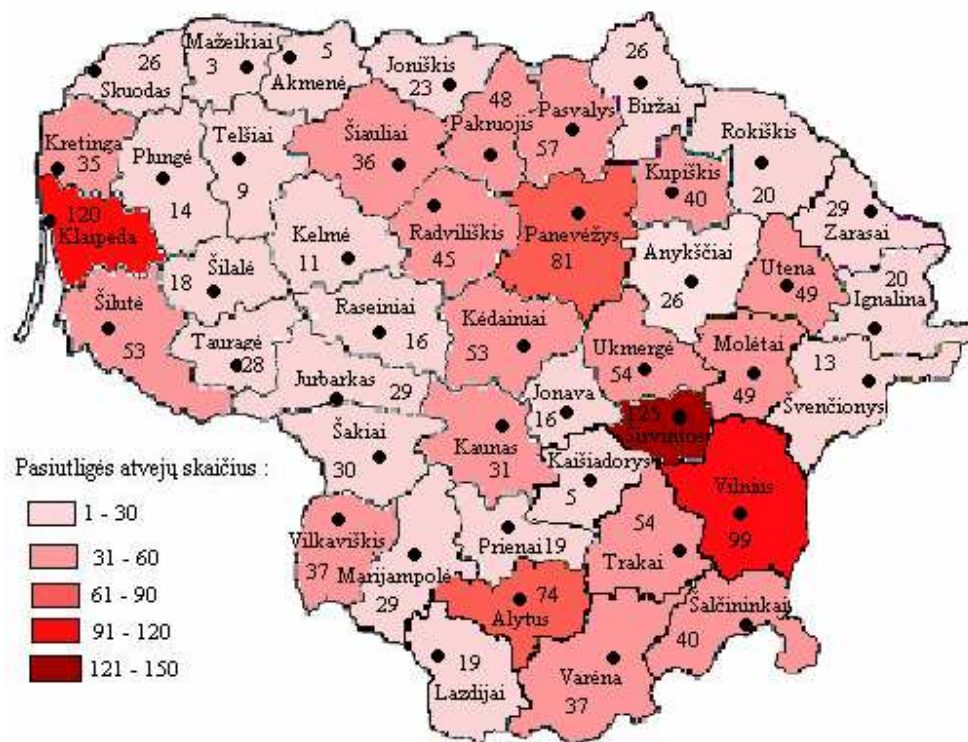
Pasiutligė kaip ir anksčiau daugiausiai išplitusi laukinių gyvūnų tarpe – 408, arba 73,8 proc. nuo visų atvejų. Pagal laukinių gyvūnų rūšis pasiutligė pasiskirsto taip: lapių - 197 atvejai, usūrinių šunų – 161, kiaunių – 30, šeškų – 13, bebrų – 2 atvejai ir po vieną barsuko, šerno, ūdros, ežio ir vilko pasiutligės atvejį.

Naminiams gyvūnams pasiutligė nustatyta 145 atvejais, arba 26,2 proc. nuo visų pasiutligės atvejų. Pagal naminių gyvūnų rūšis pasiutligė pasiskirstė taip: šunų – 41 atvejis, galvijų – 65, kačių – 34 ir arklių – 5 atvejai.

Per visus 2005 metus buvo nustatyti 1652 pasiutligės atvejai, arba 544 atvejais daugiau nei 2003 metais ir 1099 atvejais daugiau nei 2004 metais.

Pasiutligė paplitusi nevienodai. 2005 metais daugiausiai ligos atvejų buvo : Vilniaus apskrityje – 385, Klaipėdos – 234, Panevėžio – 224, Utenos – 173, Šiaulių – 168, Kauno – 140, Alytaus – 131, bet Telšių apskrityje registruoti 26, Tauragės – 75, Marijampolės – 96 pasiutligės atvejai. Teritoriniu atžvilgiu 2004 metais pasiutligės situacija buvo panaši: Vilniaus apskrityje – 121, Alytaus – 81, Šiaulių – 73, Utenos – 70 ir Klaipėdos apskrityje – 63, o Marijampolės apskrityje registruoti tik 11, Telšių – 21, Kauno – 23 pasiutligės atvejai (7 pav.).

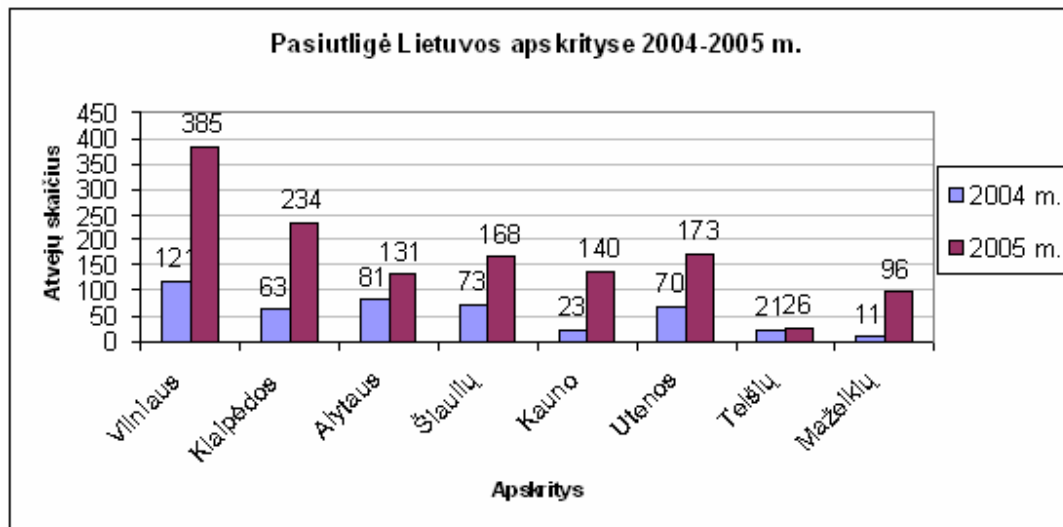
Pagal rajonus 2005 metais daugiausiai pasiutligės atvejų nustatyta: Širvintų – 125, Klaipėdos – 120, Vilniaus – 99, Panevėžio – 81, Alytaus – 74, Pasvalio – 57, Trakų ir Ukmergės – po 54, Kėdainių ir Šilutės – po 53, Molėtų ir Utenos – po 49 atvejus. Mažiausiai buvo nustatyta: 3 atvejai – Mažeikių, po 5 – Akmenės ir Kaišiadorių, 9 – Telšių, 11 atvejų – Kelmės rajone (6 pav).

6 pav. Naminių ir laukinių gyvūnų pasiutligės paplitimas šalies rajonuose 2005 m. [25].

Pasiutligė kaip ir anksčiau daugiausiai išplitusi laukinių gyvūnų tarpe – 1312, arba 79,4 proc. nuo visų atvejų. Pagal laukinių gyvūnų rūšis pasiutligė pasiskirsto: lapių 533, usūrinių šunų – 599, kiaunių – 114, šeškų – 43, barsukų – 8, bebrų – 5, stirnų – 4, audinių – 3, ūdrų – 2 ir vienas voverės pasiutligės atvejis.

Naminiams gyvūnams pasiutligė nustatyta 340 atvejų, arba 20,6 proc. nuo visų pasiutligės atvejų. Pagal naminių gyvūnų rūšis pasiutligė pasiskirstė taip: šunų ir kačių – po 92 atvejus, galvijų – 146, arklių – 8 ir po vieną avies ir kiaulės pasiutligės atveji.

7 pav. Pasiutligės atvejų pasiskirstymas 2004 – 2005 metais įvairiose Lietuvos apskrityse [24, 25].

Šių metų balandžio mėnesį Valstybinė maisto ir veterinarijos tarnyba pradėjo laukinių gyvūnų oralinę vakcinaciją nuo pasiutligės. Laukinių gyvūnų oralinė vakcinacija pagal numatytą programą pradedama nuo Klaipėdos rajono ir bus tęsiama etapais visoje Lietuvos teritorijoje. Pasiutligės programa bus vykdoma, kol pasiutligė bus likviduota, bet ne trumpiau kaip 5 metus.

4.3 Pasiutligė Vilniaus mieste 1991 – 2003 metais

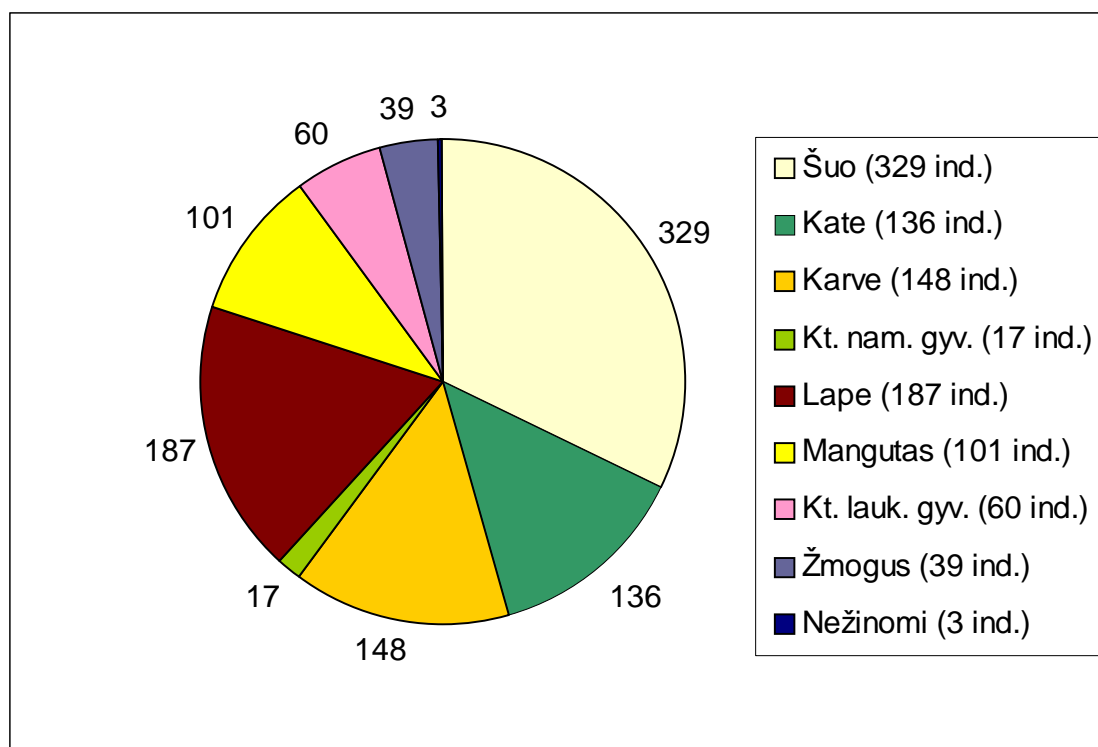
Kaip ir visoje Lietuvoje, taip ir Vilniaus mieste pasiutligės situacija išlieka nepalanki. Nuo 1991 m pastebimai išaugo nukentėjusių asmenų skaičius (nuo 1200 1991m., iki 2636 2003 m.). Ypatingai pasiutligės atvejų padaugėjo 2000 – 2003 metais.

4 lentelė. Nukentėję nuo gyvūnų ir nuo pasiutligės paskiepyti Vilniaus gyventojai 1991 – 2003 metais.

Metai	Nukentėjusių asmenų skaičius	Skiepyta žmonių		Nukentėjo nuo pasiutligės (N)	Nuo ko apsikrėtė
		N	%		
1991	1220	483	40	50	9 Š, 12 K, 13 Kr, 3 L, 2 M, 11 VI
1992	1597	646	40	70	17 Š, 5 K, 4 Kr, 1 T, 9 L, 1 M, 33 Žm
1993	2228	1088	49	65	32 Š, 1 K, 22 Kr, 5 Žm, 4 L, 1 VI
1994	2275	765	34	10	8 Š, 1 K, 1 Kr
1995	2332	702	30	34	13 Š, 9 Kr, 5 K, 2 Ž, 5 Šr
1996	2540	754	30	59	20 Š, 33 K, 1 Kr, 2 Ož, 3 L
1997	2210	809	37	38	11 Š, 16 Kr, 3 K, 4 L, 3 M, 1 Šš
1998	2104	668	32	70	32 Š, 2 K, 9 Kr, 18 L, 4 M, 1 On, 4 B
1999	2352	854	36	89	28 Š, 27 K, 8 Kr, 18 L, 5 M, 3 Než.
2000	2487	1047	40	168	61Š, 19 K, 32 Kr, 44 L, 9 M, 1 Kn, 1 Šš, 1 Žm
2001	2151	867	40,5	109	21 Š, 19 K, 1 Kr, 4 A, 32 M, 26 L, 5 Vv, 1 On
2002	2442	778	32	107	15 Š, 4 K, 28 Kr, 30 M, 15 L, 5 B, 5 Šš, 5 Kn
2003	2636	830	32	151	62 Š, 5 K, 4 Kr, 8 A, 15 M, 43 L, 3 B, 2 Šš, 4 Ū, 2 Vv, 3Kn
Viso	28574	10291		1020	

Paaiškinimai: Š – šuo, K – katė, Kr – karvė, L – lapė, M – mangutas, Šš – šeškas, On – ondatra, B – barsukas, Než. – nežinomi gyvūnai, Kn – kiaunė, Žm – žmogus, A – arklys, Vv- voverė, Ū – ūdra, Vl – vilkas, T – triušis, Ž – žiurkė, Šr – šernas, Ož – ožka.

Daugiausiai pasiutligės virusu infekuotų naminių gyvūnų tarpe yra šunų 329 atv., karvių – 148 atv., kačių – 138 atv., kiti naminiai gyvūnai sudaro tik 17 atv. Laukinių gyvūnų tarpe pasiutligės virusu infekuotų lapių yra 187, mangutų – 101, ir 60 kitų laukinių gyvūnų (8 pav).

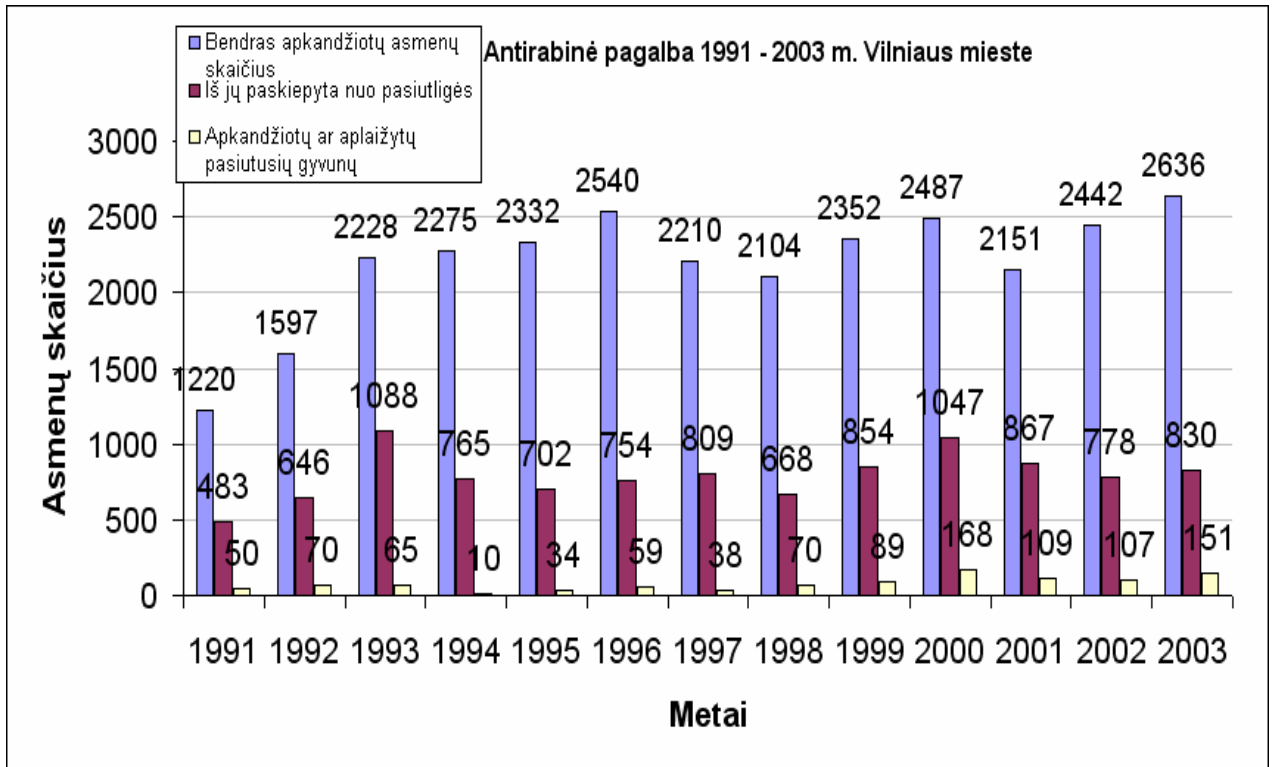

8 pav. Pasiutligės virusu infekuotų naminių ir laukinių gyvūnų pasiskirstymas Vilniaus mieste 1991–2003 m.

Per 1991 – 2003 m., į Vilniaus pasiutligės profilaktikos kabinetą kreipėsi 28574 gyvūnų apkančios žmonės, 10291 iš jų buvo paskiepyti nuo pasiutligės, o 1020 asmenų nukentėjo nuo pasiutusiu gyvūnų. Per 1991 – 2003 metų laikotarpį visi šie rodikliai turėjo

tendencija didėti. Lyginant su 1991 m., 2003 m. dvigubai išaugo bendras apkandžiotų ir paskiepytų nuo pasiutligės asmenų skaičius, ir tris kartus padaugėjo nukentėjusių nuo pasiutusių gyvūnų skaičius (nuo 50 iki 151) (9 pav.).

9 pav. Antirabinė pagalba 1991 – 2003 m. Vilniaus mieste [pagal 9, 10, 11, 18].

4.4 Pasiutligė Vilniaus miesto seniūnijose

Vilniaus miesto savivaldybės duomenimis nuo 2003 metų iki šios dienos iš 21 Vilniaus seniūnijos 12 bent kartą buvo paskelbtos pasiutligės grėsmės zona (Antakalnio, Fabijoniškių, Grigiškių, Karoliniškių, Lazdynų, Naujininkų, Naujosios Vilnios, Panerių, Pašilaičių, Pilaitės, Verkių) (10 pav.) [1, 2, 4, 21, 22, 23].

Dažniausiai per pastarąjį penkmetį pasiutligės židiniu buvo skelbtos Antakalnio (7 kartus), Panerių (8) Naujosios Vilnios (3), ir Verkių (4) seniūnijos (5, 6, 7 lent).

Ypatingai nepalanki situacija susidarė 2005 metais.

5 lent. Pasiutligė Vilniaus miesto seniūnijose 2003 m. [21].

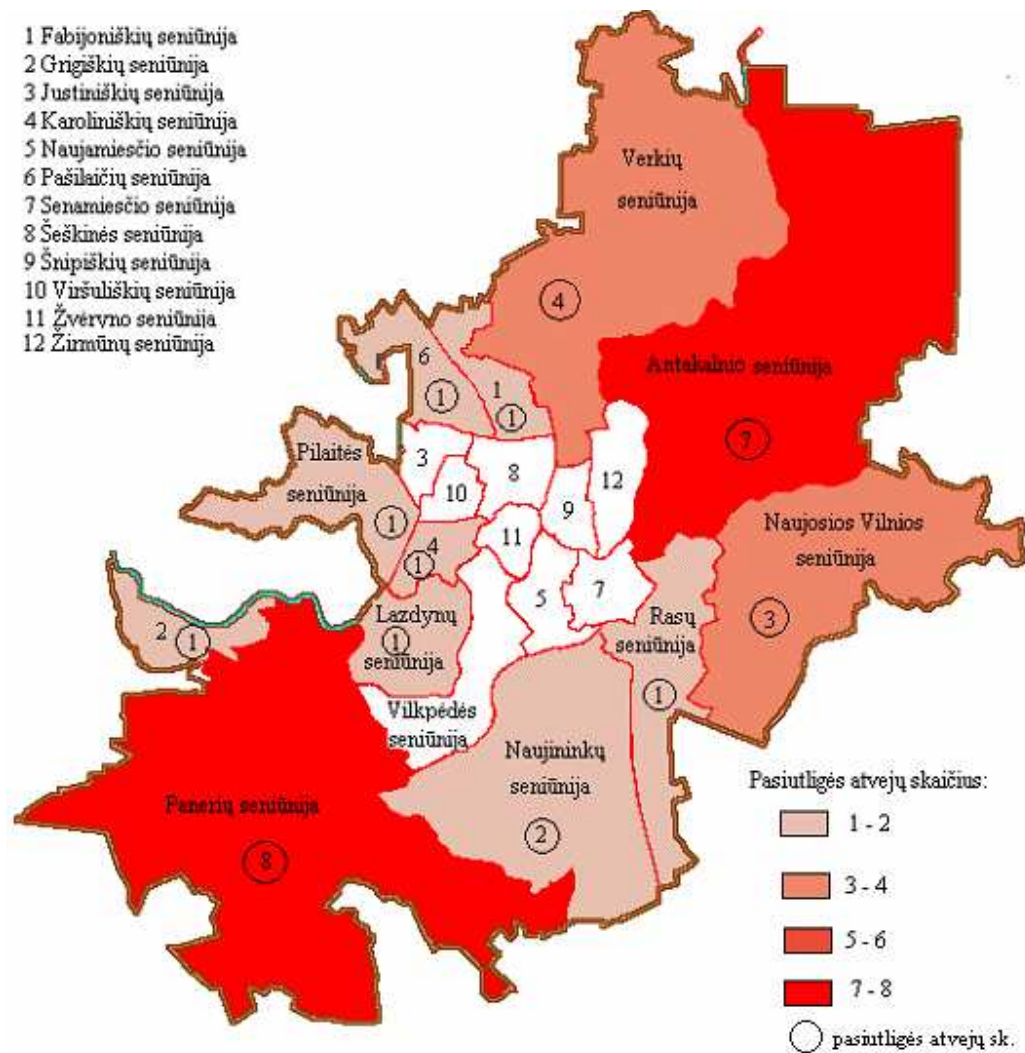
Eil. Nr.	Data	Gyvūno rūšis	Seniūnija
1	2003 01 10	lapė	Antakalnio, Kairėnų g. 43
2	2003 05 22	šuo	Antakalnio, Balžio g. 41
3	2003 07 14	ūdra	Naujininkų, Kinelių kaimas
4	2003 12 02	lapė	Verkių, Kryžiokų g. 188

6 lent. Pasiutligė Vilniaus miesto seniūnijose 2004 m. [22]

Eil. Nr.	Data	Gyvūno rūšis	Seniūnija
1	2004 03 15	lapė	Verkių, Ožkinių g. 40
2	2004 05 04	šuo	Verkių, Balsių sodų 10-oji g. 80
3	2004 08 02	lapė	Naujosios Vilnios, Žaliakalnio g. 49
4	2004 08 24	lapė	Antakalnio, Laurų sodų 2-oji g. 241
5	2004 10 12	lapė	Fabijoniškių, Ukmergės g. 363
6	2004 11 10	lapė	Karoliniškių ir Lazdynų, Sietyno g., Pasakų parkas

7 lent. Pasiutligė Vilniaus miesto seniūnijose 2005 m. [23].

Eil. Nr.	Data	Gyvūno rūšis	Seniūnija
1	2005 01 25	usūrinis šuo	Antakalnio, Laurų sodų 2-oji g. 241
2	2005 02 08	lapė	Rasų, Ribišku Tako g. 27
3	2005 02 14	lapė	Verkių, Gulbinėnų g. 83
4	2005 03 18	lapė	Panerių, Gurelių g. 99
5	2005 06 14	lapė	Panerių, Girių g. 13, Trakų Vokė
6	2005 06 14	lapė	Panerių, Graičiūno g. 34
7	2005 06 20	šuo	Panerių, Jočionių g. 55
8	2005 07 25	lapė	Panerių, Dobrovės kaimas
9	2005 08 09	lapė	Panerių, Vaduvos g. 45
10	2005 08 23	šeškas	Naujosios Vilnios, Rokantiškių g. 10
11	2005 08 25	lapė	Pašilaičių, Benykštaičių g. 16
12	2005 08 25	šuo	Antakalnio, Šilėnų g. 11a
13	2005 08 31	lapė	Panerių, Granito g. 4
14	2005 09 22	šuo	Antakalnio, Aukštagirio 29
15	2005 09 22	šuo	Panerių, Bražuolės g. 1, Trakų Vokė
16	2005 11 28	mangutas	Grigiškių, Vokės sodų 280
17	2005 11 28	lapė	Naujosios Vilnios, Žaliakalnio sodų 1-oji g.47
18	2005 12 06	šeškas	Pilaitės, Padekaniškių g. 5
19	2005 12 23	šuo	Naujininkų, Užusienio g. 6c
20	2005 12 28	lapė	Antakalnio, J. Čerskio g. 16

10 pav. Pasiutligės atvejų pasiskirstymas Vilniaus miesto seniūnijose 2003 – 2005 m [21, 22, 23].

Remiantis Vilniaus miesto beglobių gyvūnų karantino tarnybos duomenimis per 2002-2005 metų laikotarpį Vilniaus mieste pagauti 5086 šunys ir 12154 katės (8 lent).

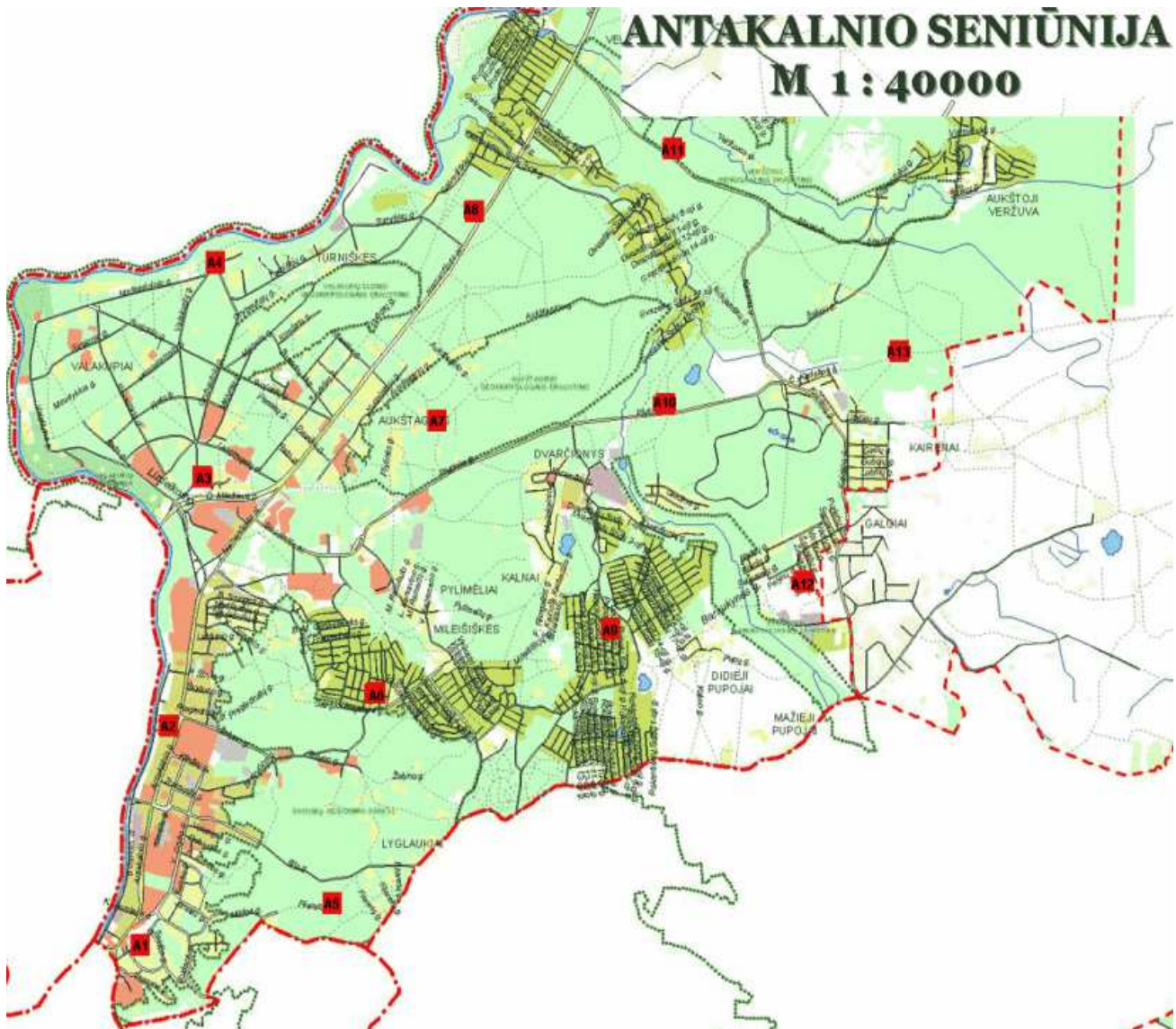
Didžiausias šunų ir kačių aktyvumas stebimas kovo – spalio mėnesiais. Tai sutampa su Valstybinės visuomenės sveikatos priežiūros tarnybos prie Sveikatos apsaugos ministerijos skelbiamais duomenimis, kad dažniausiai žmonės kreipėsi į medikus medicinos pagalbos ir pasiutligės profilaktikos klausimais antrą ir trečią metų ketvirtį, tai susiję su daugeliu laukinių gyvūnų gyvensenos ypatumais. Kiekvienais metais pavasario, vasaros, rudens laikotarpiais padaugėja nukentėjusių asmenų skaičius, kurie kreipiasi į medikus dėl įvairių laukinių ar naminių gyvūnų sužalojimų (pagal http://www.vvspt.lt/naujienos_2006.php?p=n20060425)

8 lent. Žinios apie karantino tarnybos rezultatus per 2002-2005 metus [remiantis 13, 14, 15, 16, 17, 32, 33, 34, 35].

Mėnuo	2002 m.		2003 m.		2004 m.		2005 m.	
	šunys	katės	šunys	katės	šunys	katės	šunys	katės
sausis	115	64	158	89	88	207	92	257
vasaris	156	117	141	217	101	146	75	201
kovas	184	214	143	252	110	238	65	233
balandis	174	278	105	315	97	252	72	286
gegužė	161	332	101	314	84	304	63	282
birželis	136	340	110	293	68	269	80	335
liepa	138	317	112	348	81	290	71	270
rugpjūtis	154	321	99	246	82	351	77	252
rugsėjis	136	282	127	297	94	321	66	287
spalis	145	280	107	261	98	286	59	252
lapkritis	137	174	75	232	110	232	71	218
gruodis	147	222	83	199	89	219	49	162
viso:	1783	2941	1361	3063	1102	3115	840	3035

4.5 Beglobių kačių apskaita

2005 metų rugpjūčio – rugsėjo mėnesiais vykdžiau beglobių kačių apskaitą Antakalnio, Naujosios Vilnios ir Verkių seniūnijose (11, 12, 13 pav.). Šios seniūnijos pasirinktos neatsitiktinai, jose dažniausiai buvo fiksuojami pasiutligės atvejai 2003-2005 m. laikotarpiu.

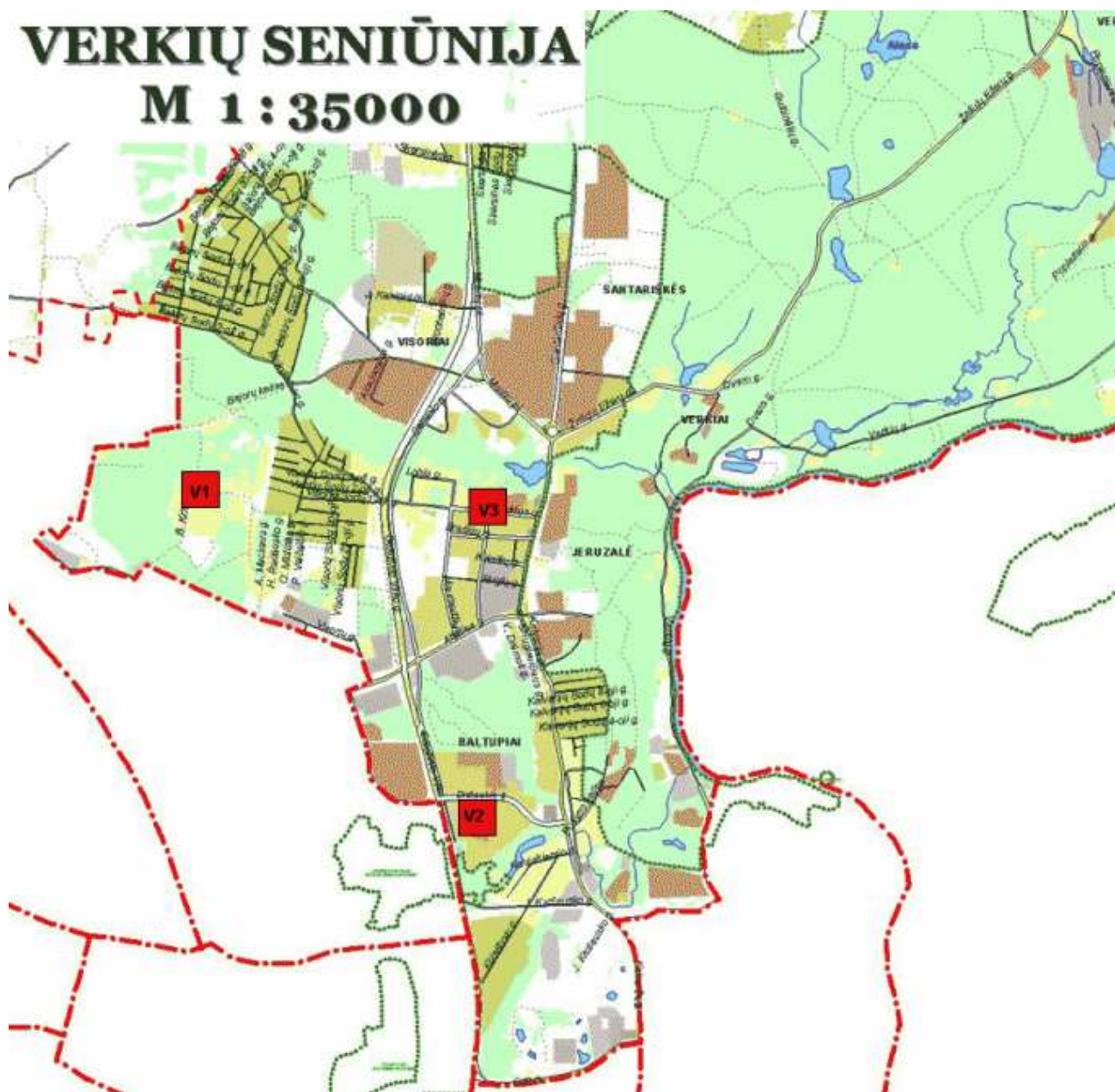
11 pav. Beglobių kačių apskaita Antakalnio seniūnijoje.

12 pav. Beglobių kačių apskaita Naujosios Vilnios seniūnijoje.

VERKIŲ SENIŪNIJA

M 1 : 35000

13 pav. Beglobių kačių apskaita Verkių seniūnijoje.

Žemėlapiuose nurodytuose taškuose katės buvo masinamos valerjono lašais (20 lašų).

Kačių aktyvumas buvo nedidelis. Stebėjimo laikotarpiu Antakalnio seniūnijoje katės atėjo tik į 3 stebėjimo punktus (A1-2, A2-7, A3-4), Naujosios Vilnios – 3 (N7-3, N8-1, N9-1), Verkių – 2 (V2-4, V3-2). Daugiausiai kačių atėjo Antakalnio seniūnijoje – 13, Verkių – 6, Naujosios Vilnios – 5. Taip pat pažymėtina, kad didžiausias kačių aktyvumas buvo tankiai apgyvendintose Vilniaus zonose. Kas sudaro palankias sąlygas plisti pasiutligei mieste.

Taip pat katės buvo masintos Čiurlionio gatvėje, netoli studentų bendrabučių. Čia buvo stebimas didžiausias aktyvumas. Per 3 pakartojimus suskaičiuotos 28 katės. Pažymėtina tai, kad paskutinis šių metų pasiutligės atvejis užfiksuotas būtent toje tyrimu vietoje. Šalia M. K. Čiurlionio gatvės 23-iojo namo šiukšlių konteinerių 2006 gegužs 19 d. aptikta negyva katė. Vilniaus visuomenės sveikatos centro duomenimis gyvūnas sirgo pasiutlige. Galima daryti prielaidą, kad pasiutligės židiniai gali būti prognozuojami.

5. Rezultatų aptarimas

Apibendrinus tyrimo rezultatus matyti, kad laukinių ir naminių gyvūnų pasiutligė išplitusi visuose Lietuvos regionuose. Daugiausiai pasiutligės atvejų per 1994 – 2003 m. laikotarpį užregistruota Lazdijų, Klaipėdos, Panevėžio ir Tauragės rajonuose, o mažiausiai – Mažeikių, Akmenės, Kaišiadorių, Jonavos, Vilkaviškio ir Trakų rajonuose.

1994–2003 metais pasiutlige dažniausiai buvo infekuoti laukiniai gyvūnai, net 67,38% visų pasiutligės atvejų, tuo tarpu naminių gyvūnų infekuotumas buvo žymiai mažesnis – 32,62%.

Per 2004 – 2005 metų laikotarpį pasiutligės atvejų nesumažėjo. Per visus 2005 metus buvo nustatyti 1652 pasiutligės atvejai, arba 544 atvejais daugiau nei 2003 metais ir 1099 atvejais daugiau nei 2004 metais.

Naminių ir laukinių gyvūnų pasiutligė Lietuvos regionuose paplitusi nevienodai. Daugiausia šios ligos atvejų buvo registruojama šiaurinėje, šiaurės rytinėje ir pietvakarinėje Lietuvoje.

Per pastarąjį dešimtmetį Vilniaus mieste pasiutligės situacija išliko nepalanki. Daugiausiai pasiutligės virusu infekuotų naminių gyvūnų tarpe yra šunų 329 atv., karvių – 148 atv., kačių – 138 atv., o laukinių gyvūnų - lapių 187 atv., mangutų – 101 atv.

Šie duomenys patvirtina magistrinio darbo hipotezę, kad Vilniaus mieste didžiausią grėsmę pasiutligės pernešime kelia naminiai, o ne laukiniai gyvūnai.

Nuo 2001 metų iki šios dienos iš 21 Vilniaus seniūnijos 12 bent kartą buvo paskelbtos pasiutligės grėsmės zona (Antakalnio, Fabijoniškų, Grigiškių, Karoliniškių, Lazdynų, Naujininkų, Naujosios Vilnios, Panerių, Pašilaičių, Pilaitės, Verkių).

Išvados

1. Pasiutligės situacija Lietuvoje ir Vilniuje yra grėsminga, nes atvejų skaičius viršija europinį lygį;
2. 1994 – 2003 m. daugiausiai pasiutligės atvejų nustatyta Lazdijų (309 atv.), Klaipėdos (218 atv.), Panevėžio (203 atv.) ir Tauragės (191 atv.) rajonuose, mažiausiai – Mažeikių (23 atv), Akmenės (25 atv.), Kaišiadorių (36 atv.), Jonavos (43 atv.), Vilkaviškio (44 atv.) ir Trakų rajonuose (47 atv.);
3. Lietuvoje 1994 – 2003 m. pagrindinis pasiutligės viruso gamtinis šaltinis yra laukiniai gyvūnai (67,38%). Naminių gyvūnų infekuotumas mažesnis (32,62%);
4. Per 2004 – 2005 metų laikotarpį pasiutligės atvejų nesumažėjo. Per visus 2005 metus buvo nustatyti 1652 pasiutligės atvejai, arba 544 atvejais daugiau nei 2003 metais ir 1099 atvejais daugiau nei 2004 metais;
5. Per 1991 – 2003 m. laikotarpį Vilniaus mieste daugiausiai pasiutligės virusu infekuotų naminių gyvūnų tarpe yra šunų 329 atv., karvių – 148 atv., kačių – 138 atv., o laukinių gyvūnų - lapių 187 atv., mangutų – 101 atv.;
6. Vilniaus mieste 1991 – 2003 metų laikotarpį dvigubai išaugo bendras apkandžiotų ir paskiepytų nuo pasiutligės asmenų skaičius, ir tris kartus padaugėjo nukentėjusių nuo pasiutusių gyvūnų skaičius;
7. Nuo 2001 metų iki šios dienos iš 21 Vilniaus seniūnijos 12 bent kartą buvo paskelbtos pasiutligės grėsmės zona
8. Dažniausiai per pastarąjį penkmetį pasiutligės židiniu buvo skelbtos Antakalnio (9 kartus), Panerių (8) Naujosios Vilnios (3), ir Verkių (4) seniūnijos;
9. Atlikus beglobių kačių apskaitą Antakalnio, Naujosios Vilnios, Verkių seniūnijose kačių aktyvumas nebuvo didelis. Tyrimai M. K. Čiurlionio gatvėje leidžia kelti prielaidą, kad pasiutligės židiniai gali būti prognozuojami.

Literatūros sąrašas

1. Baronienė N., 2003a. Verkių seniūnija. Vilniaus miesto gyvūnų augintojams, 2003 pavasaris; Vilnius, 24.
2. Baronienė N., 2003b. Žirmūnų seniūnija. Vilniaus miesto gyvūnų augintojams, 2003 vasara; Vilnius, 24.
3. Butkevičius Z., 2003. Jei norit bėdos... Vilniaus miesto gyvūnų augintojams, 2003 rudenį; Vilnius, 6 – 7.
4. Butkevičius Z., 2004. Benamių kačių gaudymas ir naikinimas – darbas be pabaigos. Vilniaus miesto gyvūnų augintojams, 2004 rudenį; Vilnius, 18 – 19.
5. Dranseika A., 2000. Pasiutligė 2000 m. (atvejų skaičius).
6. Dranseika A., 2002. Pasiutligė 2002.
7. Greičiuvienė M., 2003. Karoliniškių seniūnija. Vilniaus miesto gyvūnų augintojams, 2003 rudenį; Vilnius, 24.
8. Jazgevičius R., 2000. Pasiutligė ir gyvūnai. Atmintinė gyvūnų augintojams, Vilnius. Vilniaus miesto savivaldybės administracijos Energetikos ir ūkio departameno miesto ūkio skyrius, Vilniaus krašto gyvūnų globos apsaugos bendrija, 24 – 25.
9. Kasperišienė M., 2003a. Pasiutligės epizootija Lietuvoje ir antirabinė pagalba Vilniaus apskrityje.
10. Kasperišienė M., 2003b. Programos “Pasiutimo ligos profilaktika Vilniaus mieste” ataskaita už 2003 metus.
11. Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerija Vilniaus visuomenės sveikatos centras, 2004. Ataskaita apie pasiutligės profilaktiką 2004 m. 9 mėnesiai.
12. Linnell J.D.C., Andersen R., Andersone Ž., Balčiauskas L. ir kt. 2002. The fear of wolves: A review of wolf attacks on humans. NINA Oppdragsmelding 731, NINA NIKU Stiftelsen for naturforskning og kulturminneforskning: 65 p.
13. Masiulis V., 2003a. Beglobių gyvūnų karantino tarnyba. Vilniaus miesto gyvūnų augintojams, 2003 pavasaris; Vilnius, 13.
14. Masiulis V., 2003b. Beglobių gyvūnų karantino tarnyba. Vilniaus miesto gyvūnų augintojams, 2003 vasara; Vilnius, 20.

15. Masiulis V., 2003c. Beglobių gyvūnų karantino tarnyba. Vilniaus miesto gyvūnų augintojams, 2003 rudenį; Vilnius, 22.
16. Masiulis V., 2004a. Beglobių gyvūnų karantinavimo tarnyba. Vilniaus miesto gyvūnų augintojams, 2004 pavasaris; Vilnius, 20.
17. Masiulis V., 2004b. Beglobių gyvūnų karantinavimo tarnyba "Gyvūnų namai". Vilniaus miesto gyvūnų augintojams, 2004 rudenį; Vilnius, 20.
18. Razmuvienė D., 1999. Pasiutligės epidemiologinė ir epizootinė situacija Lietuvoje 1999 metais.
19. Respublikos imunoprofilaktikos centras Respublikinis sveikatos mokymo centras. Apie pasiutligę žinokime viską. Vilnius, "Sveikata".
20. Stanislauskaitė I., 2004. Ašilaičių seniūnija. Vilniaus miesto gyvūnų augintojams, 2004 pavasaris; Vilnius, 24.
21. Valstybinė maisto ir veterinarijos tarnyba, 2004. Pasiutligė 2003.
22. Valstybinė maisto ir veterinarijos tarnyba, 2005. Pasiutligė 2004.
23. Valstybinė maisto ir veterinarijos tarnyba, 2006. Pasiutligė 2005.
24. Valstybinė maisto ir veterinarijos tarnybos Gyvūnų sveikatingumo skyrius, 2006. Pasiutligė – 2005 m.
25. Valstybinė maisto ir veterinarijos tarnybos Gyvūnų sveikatingumo skyrius, 2005. Pasiutligė.
26. Valstybinė veterinarijos tarnyba, 1998. Pasiutligės situacija Lietuvoje.
27. Valstybinė veterinarijos tarnyba, 1999. Pasiutligės situacija Lietuvoje.
28. Valstybinė visuomenės sveikatos priežiūros tarnyba prie Lietuvos respublikos sveikatos apsaugos ministerijos užkrečiamųjų ligų profilaktikos kabinetas, 1997. Pasiutligės epizootologinė ir epidemiologinė situacija Lietuvoje.
29. Valstybinė visuomenės sveikatos priežiūros tarnyba prie Lietuvos respublikos sveikatos apsaugos ministerijos užkrečiamųjų ligų profilaktikos ir kontrolės centras, 1998. Pasiutligės epizootologinė ir epidemiologinė situacija Lietuvoje 1998 metais.
30. Valstybinė visuomenės sveikatos priežiūros tarnyba prie Lietuvos respublikos sveikatos apsaugos ministerijos užkrečiamųjų ligų profilaktikos ir kontrolės centras, 2004. Dėl pasiutligės epidemiologinės ir epizootologinės situacijos Lietuvoje 2003 m.

31. Valstybinė visuomenės sveikatos priežiūros tarnyba prie Lietuvos respublikos sveikatos apsaugos ministerijos, užkrečiamųjų ligų profilaktikos kabinetas, 1996. Pasiutligės epizootologinė ir epidemiologinė situacija Lietuvoje.
32. Vilniaus miesto beglobių gyvūnų karantino tarnyba, 2003. Žinios apie karantino tarnybos rezultatus per 2002 metus.
33. Vilniaus miesto beglobių gyvūnų karantino tarnyba, 2004. Žinios apie karantino tarnybos rezultatus per 2003 metus.
34. Vilniaus miesto beglobių gyvūnų karantino tarnyba, 2005. Žinios apie karantino tarnybos rezultatus per 2004 metus.
35. Vilniaus miesto beglobių gyvūnų karantino tarnyba, 2006. Žinios apie karantino tarnybos rezultatus per 2005 metus.
36. Vilniaus pasiutligės profilaktikos kabinetas, 2002. 2002 Vilniaus miesto metinė ataskaita.
37. Vilniaus pasiutligės profilaktikos kabinetas, 2004. Kabineto darbas, 9 mėnesiai.
38. Visuomenės sveikatos ugdymo centras, 2000. Pasiutligė. Vilnius, "Sveikata", 1 – 4.

Nuorodos į internetinius puslapius:

39. <http://www.eurosurveillance.org/ew/2003/030619.asp#2>
40. http://www.lva.lt/vetzoo/Nr_27/pdf/milius.pdf
41. <http://www.medicine.lt/straipsnis.asp?StraipsnioID=5482>
42. http://www.vilniausvsc.lt/sergamumas/3_pasiutlige_2003_2004.htm
43. http://www.vvspt.lt/naujienos_2006.php?p=n20060425

Summary

The aim of this study was to investigate situation of rabies in Lithuania and Vilnius City. Rabies currently is spread through all the country. In 1994 – 2003 the main reservoir of rabies in Lithuania was wild animals (67,38%). Rabies among domestic animals was spread in less extent (32,62%). During that period most rabies cases were detected in Lazdijai, Klaipėda, Panevėžys and Tauragė districts.

In 2004 – 2005 rabies situation did not become better. Through 2005 1652 cases have been detected. It is 544 cases more than in 2003 and 1099 more than in 2004.

In Vilnius City rabies situation is still unfavourable. Number of infection cases is constantly increasing. In 1991 – 2003 the most frequently infected domestic animals were: dogs – 329 incidents, cows – 148, cats – 138; wild animals: foxes – 187, raccoon dogs – 101 incidents.

Since 2001 12 of 21 municipalities of Vilnius City have been declared as rabies threat zone at least once. During the last five years the most frequently as rabies thread zone were declared Antakalnio (9 times), Panerių (8) Naujosios Vilnios (3), and Verkių (4) municipalities were declared.

.....